

Başbakanlık Dış Politika Başdanışmanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ile söyleşi **Yerelin Uluslararasılaşması: Yerel Yönetimden Dünya Kentine**

Dergimizin yaz sayısının kapak dosyası, yerelin uluslararasılaşması sürecini ve şehirler diplomasisi kavramını açıklamayı konu ediniyor. Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu hocamızın katkısı ile ilgili konuyu tüm açıklığı ve derinliği ile okuyucularımızla paylaşmak ve şehirlerimizin hızla artan önemini sizlerin ufuklarına sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Hocamıza öncelikle olağanüstü çalışma temposu içinde bize, dolayısı ile Birliğimize zaman ayırdığı için bu platformda canü gönülden teşekkür etmeyi borç biliyoruz. Birliğimizin Uluslararası İlişkiler Merkezi'nin hazırladığı soruların aracılığı ile hocamızın akademik/bilimsel ve reel politik düzlem arası köprü vazifesi görecektir tecrübe ve bilgilerinden istifade ettik. Bizim için hem övünç kaynağı hem de ufuk açıcı yorum ve öneriler doğacak sorumlulukları beraberinde getiriyor.

Aktif tarafsızlıktan proaktif dış politikaya

Bugüne değin Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının hâkim özellikleri özetle, pasif tutum, içine kapanıklık, bekle-gör yaklaşımları ve uluslararası arenada başkaların çizdiği çerçevede hareket etmek biçiminde ifade edilebilir. "Yurtta sulh, cihanda sulh" veya "aktif tarafsızlık" sözleri (gerçek manaları bir tarafa), bu pasifliğin adeta sloganı olmuş gibi bir izlenim veriyor. Mevcut siyasi iktidar ile bu tablo değişim süreci yaşıyor, zamanla yerini dış politikada proaktif ve iddialı bir yaklaşıma terk ediyor görüntüsü izleniyor.

Son yılların Türk dış politikasının açılımından kısaca bahseder misiniz? Bu politikanın kısa, orta ve uzun vadede hedefleri nelerdir?

Türkiye'nin son dönemde geliştirmeye çalıştığı proaktif siyasetin iki gerekçesini vurgulamak gerekir. Türkiye herhangi bir ulus-devlet değildir. Örneğin Japonya gibi bir kenar ülke değil, Avustralya gibi bir ada ülke değil. Ancak bu tespitler Japonya'nın önemsizliğini göstermez. Ama Japonya'nın bazı olaylarda kayıtsız

kalma lüksüne sahip olabildiğini gösterir. Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin hem kendi özel konumu gereği, hem de uluslararası konjonktürün değişmesiyle bazı parametreler ortaya çıkmaya başladı. Aslında son dönemlerde görülen bu proaktif dış politika doksanlı yıllarda başlatılması gereken bir dış politikaydı. Soğuk Savaş döneminin bitmesiyle birlikte Türkiye'de bu özellikler ortaya çıkmaya başlamıştır. İki binli yıllara kadar gecikmiş olması Türkiye'ye çok şey kaybettirmiştir. Doksanlı yıllarda ortaya çıkan birkaç faktör Türkiye'nin bu özelliklerini tarih sahnesine taşımasını önemli ölçüde olumsuz yönde etkiledi. Bunlardan birincisi siyasi istikrarsızlıklar, arka arkaya gelen koalisyon hükümetleri; ikincisi ekonomik krizler ve bunun ortaya çıkardığı dalgalanmalar, yaygın terör olayları sayılabilir. Dolayısıyla bu politika, Türkiye için sadece bir tercih meselesi değil, aynı zamanda bir zorunluluk meselesi olarak doğmuştur.

Şehirler diplomasisi ve kentlerin artan önemi üzerine

Günümüzde yerel yönetimlerin ve özellikle büyük kentlerin ufuklarının genişlediğini; zorlukları işbirliği ve tecrübe paylaşımı içerisinde aşmaya gayret ettiklerini; hatta ulusal sınırlarını aşip küresel sorunların çözümüne de katkı yapmaya aday olduklarını görmekteyiz. Bu gelişme, şehirler diplomasisi kavramını daha fazla gündeme getirmektedir. Antik Yunan site-devletlerine kadar uzanan şehirler diplomasisinin devri, 1648 tarihli Westfalya Barışı ile dünyanın siyasi arenasında ve dolayısıyla diplomaside yerleşen ulus-devletlerin hakimiyeti ve tekeli ile bittiği varsayılmaktaydı. Ancak, bu sistemin değişim sinyalleri 20.yüzyılda verilmeğe başladı. Milletler Cemiyeti ile ve özellikle 20.yüzyılın ikinci yarısında BM, Avrupa Konseyi, Avrupa Topluluğu, AGİT vb uluslararası ve uluslar üstü kuruluşlar ile diplomasi arenasına yeni aktörler katıldı. Diğer yandan, son 20 yılda Avrupa Birliği'nde sürekli ve yakından etkilemenin yararının yerel yönetimlerce anlaşılması üzerine, Brüksel'de yerel/bölgesel lobcilik olarak adlandırılan yeni bir fenomen

Prof. Dr. Ahmet DAVUTOĞLU

gelişmiştir. Yerel ve bölgesel yönetimlerin temsilcilik açarak, AB'ye yönelik etkileme çalışmalarını doğrudan Brüksel'den yürütme eğilimi, ilk olarak Alman eyaletlerinin ve İngiliz yerel yönetimlerin 1984'ten beri Brüksel temsilciliklerini açmaları ile başlamıştır. Günümüzde çok sayıda büyük kent ya da yerel yönetim birliği Brüksel'de temsilcilik açmış bulunmakta ve bu eğilim gittikçe önem ve güç kazanmaktadır.

Bu çerçevede bir dizi soru sıralarsak, Westfalya, şehirler diplomasisinin sönüşü ise, Brüksel'in bunun yeni miladı olduğunu savunabilir miyiz? AB örneğinde başlayan yerel lobcilik süreci, bir yandan yerel yönetimlerin özerkliklerinin güçlenmesi, diğer yandan küresel kentlerin öneminin artması ile, ulus-devletlerin tekeli daha da azaltacağı ve şehirlerin diplomasi arenasında aktör olacağı söylenebilir mi? Brüksel'deki yerel temsilcilikler, yarının şehir elçiliklerinin habercileri olarak yorumlanabilir mi?

Evet, sorunun cevabını içinde gizlemiştir.

Dünyada gelişen şehirler diplomasisinin genel alt başlıkları olan ekonomi, kalkınma, güvenlik, kültür, ağ örgütlenmesi ve temsil alanlarının hangilerinde daha çok başarılı olabilirler ve hangileri üzerinde yoğunluklu durmalıdırlar?

Şehir bu kategorilerle sınırlanamayacak kadar bütüncül yani parçalanmayacak bir şeydir. Sümer şehirlerinden bugüne, şehir orada yaşanan ortak kültürü yansıtan yerdir. Ortak olan kültürdür, dindir, inançtır. Roma şehirlerinde ortak kültürü yansıtan forum ise, bu İslam medeniyetinde Ulu Camidir, onun etrafında şekillenen şehirdir. İslam şehirlerinde camiler, antik şehirlerde mabet ya da agoralar, bunlar sadece sembol değil aynı zamanda etrafında kültür hayatının döndüğü merkezlerdir. Bunun olmadığı bir yer şehir olarak tasavvur

etmek çok zor. Dolayısıyla şehirde güvenlik, ekonomi, kültür yan yana gelişir ve bir de tabii o yapılar aynı zamanda bir bilgi üretim ve bilgi aktarım yerleridir. Bilim felsefe, sanat şehirlerde oluşur. Yani bir şehir düşünün ki içinde hiçbir eğitim kurumu veya hiçbir kültür üretim alanı, bir pazar, güvenliği sağlayan yapılar olmamış olsun, tarihte böyle bir yapıya şehir denilmez. Şimdi de bunun karşılığı, bunların karşıtları olan şeyler güvenlikse kamu düzenidir, pazarsa borsadır, ticari aktivitedir. Kültürse dini ve dini olmayan bütün unsurlarıyla bilim, sanat ve kültür faaliyetlerin bütünüdür. Bunların herhangi birini öne almak mümkün değil, bunlar birlikte gerçekleşen şeyler. Yani öyle bir şehir olsun ki güvenliğe önem vermesin ama pazar olsun bu mümkün değil. Çünkü o pazarda gaspçılar, haraççılar ortaya çıkar. Öyle şehir olsun ki kültüre önem vermesin ama pazarı olsun ya da ekonomik olması ama kültüre önem versin, bu mümkün değil. Bunlar iç içe gelişen ve bir ayrılmaz bir bütünü tamamlayan, tanımlayan şeyler. Bunlar birlikte geliştiği zaman şehir ortaya çıkar. Küresel şehirler dikkat ederseniz bütün bunların hem büyük ölçekte yaşandığı şehirlerdir aynı zamanda büyük ölçekte risklerle karşılaştığı şehirlerdir. 15 milyonlarla anılan Sao Paulo ya da Meksiko, Pekin vb. varoşların yoğun olduğu ve insanların açlık sefalet çektiği, ekonomik bakımdan sıkıntı yaşadığı yerlerdir ama aynı zamanda büyük borsa merkezleridir, büyük üretim merkezleridir. Hem büyük kültür hareketinin yaşandığı yerlerdir ama aynı zamanda büyük kültürel çatışmaların,

gerilimlerin yaşandığı yerlerdir. Hem bir düzen olması için kamu düzenini sağlayacak büyük çaplı güvenlik güçleri vardır, neredeyse bazı devletlerin toplam asker sayısından çok daha fazla polis güvenliği sağlamaya çalışır. Buna New York örnek verilebilir. Ama bir taraftan da size güven hissini vermeyen yapılardır içinde yaşadığınız zaman her türlü riskle karşılaşabilirsiniz. Küçük şehirlerdeki o organik yapı buralarda olmaz. Bu büyük bir meydan okumadır. Bu unsurları çeşitlenen, daha da kompleks hale gelen bu şehir yapıları bu meydan okumaları da güvenlik, kültür ve ekonomi alanında sıkıntıları da beraberinde getirecektir. Hiçbirisi ihmale gelmeyecek kadar önemli ve değerlidir.

Ulus-devletlerin uluslararası arenada egemenliğinin azalacağını ve yeni oluşumların bu anlamda gelişip şehirlerin ön plana çıkacağı söylenebilir değil mi?

Doğru bu öyle bir şey ki aslında tarihte birçok kereler ortaya çıkmıştır. Şimdi tam bir geçiş dönemini yaşıyoruz. Ulus-devlet, ara bir ölçek olarak yorumlanabilir. Şöyle ki, imparatorluklara göre küçük, şehir yapılarına göre büyük. Ulus-devletlerin bir araya gelmelerinden bloklar ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş döneminde imparatorlukların yapılarını neredeyse yansıtan bir durum yaşanmıştır. Tek başına kendi ideolojisini sorgulamayacağını, kendi jeopolitik çıkarını ekonomik yapısını korumayacağını düşünen devletler, bir araya gelerek bir blok oluşturmayı tercih etmişlerdir. Bu bloklar aslında her biri bir emperyal yapı yani imparatorluk yapısı gibi işliyordu. Bu bloklar dağılınca ulus-devletler için bir varoluşsal sorun ortaya çıktı. O ünitelerle varlıklarını sürdürebilirler mi ya da doğal olarak sahip oldukları ekonomik, siyasi, askeri kaynaklar o devletin sürdürülebilirliğini, temin ediyor mu, yoksa etmiyor mu? Mesela birçok Doğu Avrupa ülkesinin Avrupa Birliği'ne yönelmesi tek başına bu yapıları sürdürmesinin güçlülüğünden de kaynaklanıyor. Örneğin Slovakya'nın veya Slovenya'nın dünya ölçeğinde tek başına ne kadar rolü olabilir? Ama bu ülkeler Avrupa Birliği'nin içerisinde kendisini daha büyük ve güçlü bir yapılanma ve varlık içinde buluyor. Dolayısıyla o çözülme bir başka makro yapının ortaya çıkmasına yol açtı. Mesela orta ölçekte bir ulus-devlette şehrin de önemi o vasatta olacak. Ama ölçek büyüdüğü zaman o şehir için işler değişiyor. Bir benzetme ile saksıda tutulan bir çiçeğin belli bir büyüme kapasitesi vardır, onu aştığı vakit saksıyı çatlatabilir ve onu alıp daha büyük saksıya dikmeniz ve bol toprakla beslemeniz gerekir. Mesela İstanbul bu anlamda Balkan hinterlandından koptuğu için Balkan Harbinden sonra önemli bir hayat damarını kay-

beti. Anadolu'dan beslenmeye başladı daha sonrası, Anadolu'dan şehre göçler yaşandı. Bu bağlamda Türkiye AB'ye girdiğinde yeni süreç İstanbul için farklı meydan okumaları beraberinde getirecektir.

Bir vakit Yerel Yönetimler Bilim Dalı doktora yeterlilik jürisinde bir öğrencime şu soruyu yöneltmiştim. "Türkiye'nin 2010 yılında AB'ye girdiğini düşününüz. 2023 yılında yani cumhuriyetin yüzüncü yılında nasıl bir İstanbul olur ve sen de İstanbul belediye başkanısın, böyle bir şehri nasıl idare edersin?" İstanbul'da Laleli'yi izlerseniz İstanbul'un dönüşümünü yansıttığını görürsünüz. 1980'li yıllarda Laleli'de tabelalar Arapça yazılmıştır. Çünkü o tarihlerde Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleriyle, Arap ülkeleriyle ilişkileri gelişmiştir. 1990'lı yıllarda Soğuk Savaş bitti Laleli'deki levhalar da Sırpçaya, Lehçeye, Rumenceye döndü. Çünkü oradan bir akım var. Neden bu böyle? İstanbul tarih olarak Balkanlar ve Ortadoğu'nun merkezi bir şehridir. Balkanlar için İstanbul çar yoludur, bütün Doğu Avrupa için bir imparatorluk merkezidir. Ortadoğu için Dersaadet'tir, Bab-ı Âli'dir. Bu özellikleri ulus-devlet yapısı içinde belli bir vasatta Türkiye'nin en önemli ekonomik, kültürel şehri niteliğindedir. Ama bir anda Türkiye'nin rolü arttıkça veya Türkiye başka bölgelerle doğal havzalarla ilişkiye girdikçe (Doğu Avrupa'da olabilir, Balkanlar ya da Ortadoğu ülkeleri olabilir) İstanbul'un da özelliklerinin bundan etkilenmesi son derece doğaldır. O bakımdan şehirlerin makro planda büyüdükçe yani daha büyük ölçeklere doğru nüfuz ettikçe önemlerinin artması doğaldır. Bu tarihi derinliğe ve güçlü bir hinterlanda sahip şehirler için böyledir. Mesela düşünün Enver Hoca döneminde Arnavutluk'ta Tiran şehri Arnavutlar için çok önemlidir çünkü başşehirdir. Zamanla Arnavutluk, Makedonya, Kosova AB'ye girerse veya aralarındaki ilişkiler barışçıl yollarla gelişirse Arnavutların merkezi şehri daha çok Üsküp olacaktır. Çünkü tarihi olarak bu böyledir, Tiran'dan daha çok Üsküp, Prizren ya da Priştine Arnavutluk kültürünün daha fazla aktığı bir yer olacak. Böylece göreceli olarak Tiran'ın önemi azalacaktır. Eski başşehir olarak, ulus-devletin içinde taşıdığı önem tarihi faktörlerle ve başka şehirlerin devreye girmesiyle azalacaktır. Dolayısıyla ulus-devletle şehirlerin kaderleri arasında bu anlamda bir ilişki var.

Türkiye'de demokrasinin gelişmesinde yerel yönetimlerin etkisi ve katkısı olduğu bilinmektedir. Yerel yönetimlerde sağladığı başarı ile merkezi yönetime tırmanan ve merkezde konumlanan siyasi yapılanma ile yerelin özerkleşmesi ve yerel demokrasinin gelişmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır Bu bağlamda yerelin, ulusal siyasi yönetiminin üretim merkezi olma özelliğinin anlamı nedir? Bunun gelişme eğilimi ile ilgili neler söylenebilir?

Türkiye'nin demokrasi tarihine bakıldığında ilk seçim tecrübelerimizin yerel yönetimlerde yaşandığı gözlenir. Bir devlet düşünün ki veya bir demokrasi düşünün ki yerel yönetimlerde demokrasi sınırlanmış olsun ama o ülkede demokrasinin yeşereceği düşünülün, bu söz konusu olamaz. Yani AB olmaksızın da şu genel ilke söylenebilir. Yerel yönetimlerde halkın yönetime katılımını teşvik etmeyen bir demokrasinin makro ülke ölçeğinde bir demokrasi kurabilme şansı yoktur. Genel ilke olarak bu böy-

ledir, Türkiye tecrübesinde daha fazla bu böyledir. Çünkü bizdeki demokrasi tecrübesi belli bir mesafe almıştır. Mesela Türkiye'de en zor şartlarda bile katılımcı ve adil bir seçim yapıldığı gözlenir. Çünkü kişiler için yaklaşık iki asra varan bir tecrübeyle seçim doğrudan kişisel bir hak olarak herkes tarafından kabullenilmiştir. Seçim bir anlamda, milletin devleti elinde tutanları hesaba çekme aracı olarak görülmüştür. Bu Türkiye'de yerel seçimlerle başlamıştır. İlk seçimler mahalli yönetimlerde yaşanmıştır. Meşrutiyet'e giden süreç o yolla pekişe pekişe gitti. Dolayısıyla bu bir kere ilkel olarak çok önemliydi. İkincisi bugün öyle bir şey ki ülke içinde demokrasi tecrübesini yaşamak hem mikrodan yerel yönetimlerde demokrasiyi canlı kılmayla, mümkün hem de uluslararası standartlarda uluslararası umdelerle, ilkelerle kayıt altına alınan demokrasi şartlarını yerine getirmekle mümkündür. Bu sebeple de Türkiye'nin yerel yönetimlerle uluslararası ilkeler arasındaki irtibatı bir anlamda bu bahsettiğimiz yerel yönetimlerle uluslararası ahit, uluslararası bağlayıcılık taşıyan anlaşmalarla temin edilir. Bunu da dış faktör ya da dışardan bir baskı veya denetim aracı olarak görmemek gerekir. Türkiye'nin bir taraftan en mikro üniteye bile demokratik standardını yükseltmesi lazım öbür taraftan da uluslararası ölçekte bir demokrasiyi en üst düzeyde, makro düzeyde hayata geçirmesi lazımdır. Şimdi bu ikisinin arasında olan şey genellikle

demin söylediğimiz ulus-devlet yapılarının bu demokrasi şartlarının anlaşmalarıyla, yerel yönetim anlaşmalarıyla uyum gösterecek şekilde tanzim edilmesi gerekir. Bunlarda bir çelişki görmemek gerekir. Hem yerel yönetimler alanını güçlendirmek hem uluslar arası anlaşmalarla tahkim edilmiş demokrasi şartlarını yerine getirmek ve bu iki, biri mikro ve diğeri makronun birleşmesiyle ülkenin genel demokrasi standartını yükseltmektir.

Yerel AB stratejisi

Yerel yönetimlerimiz, Avrupa'nın yerel ve bölgesel düzeylere yönelik politikalarının şekillenmesinde aday ülke temsilcileri olarak katkı sağlayabilmelidir. Yerelin AB stratejisi nasıl olmalıdır? Ulusal eylemi destekleyici / tamamlayıcı olabilir mi? Yerelin AB genişleme ve üyelik müzakereleri sürecinde etki anahtarları neler olabilir?

Avrupa Birliği süreci 17 Aralık 2004'de müzakereye başlamamız ulus-devlet ölçekli bir iradeyle oldu. Ama müzakere yürütmemiz kesinlikle sivil toplumun ve yerel yönetimlerin devreye girmesiyle mümkün olabilir. AB'nin müzakere fasıllarına baktığınızda bir çoğu doğrudan yerel yönetimleri ilgilendiren fasıllar. Müzakereye başlama kararını tabî ki hükümet, merkezi otorite bu kararı alır, merkezi otorite yürütür. Ama uygulamada fasılların birçoğu, mesela çevre ile ilgili fasıllar, çevre düzenlemelerini yerel yönetimlerden ayırt edebilmek mümkün mü? Yerel yönetimlerin devrede olmadığı bir çevre müzakeresi başarıya ulaşabilir mi? Bunu hemen hemen bütün fasıllara değişik ölçeklerde sirayet ettirebilirsiniz. Dolayısıyla AB stratejisinde hem merkezi yönetimin tercihleri önem taşır hem yerel yönetimlerin bu sürece katılması hayati bir öneme haizdir.

Küresel kentler arasında yer alan İstanbul'un bölgede önemi gittikçe artmaktadır. Ayrıca, İstanbul

Büyükşehir Belediyesi Başkanı, Dünya Kentler ve Yerel Yönetimler Birliği eş-Başkanı seçilmiş bulunmaktadır. Bu anlamda İstanbul'un ve diğer şehirlerimizin potansiyeli artmaktadır. Bu gelişmeler, şehirler diplomasisi alanında Türk yerel yönetimlerinin aktif olmaları, onların kıta/dünya çapında etki sahibi olmalarına zemin hazırlayabilir mi? Türk yerel yönetimlerinin bu dışı açılımı, ulusal dış politikaya nasıl bir katkıda bulunabilir?

Kesinlikle. Dikkat ederseniz Türkiye'de bunun önemini fark ettiği için bu süreçte eskiden gündeme fazla gelmeyen şeyler yaşanıyor. Mesela İstanbul'un kültür başkenti olması, niye bu daha önceki dönemlerde bu önem taşımazdı? Çünkü şimdi AB stratejisiyle uyumlu bir şekilde şehirlerin öne çıkması gerek. Mesela niye Türkiye (ben bizzat bu sürecin içinde olduğum için biliyorum) iki sene bütün enerjimizi EXPO'yu İzmir'e alma yolunda sarf ettik. Alamadık, Milano'ya çok az bir farkla kaybettik, ama bu şehirlerin önemini öğretti. Öylesine bir tecrübe yaşandı ki EXPO'yu İzmir'e alabilmek için biz daha önce hiç temasa geçmediğimiz Pasifik ülkeleriyle, oy kullanabilecek bütün ülkelerle temasa geçme ihtiyacını hissettik. Yani şehir diplomasisi, bir şehrinizi öne çıkarma çabası sizin uluslararası ilişkilerinizi belirleyen ve daha temasa geçmediğiniz bir çok ülkeyle temasa geçirmeye zorlayan bir etki yapıyor. Bunları birbirinden ayırmak mümkün değil. Mesela bu yıl Gaziantep'te Irak Fuarının üçüncüsü yapıldı. Bu dünyada yapılan en büyük Irak Fuarı. Yani Irak içinde de böyle bir fuar yok. Gaziantep'te bu fuarın olmasının sebebi ne? Niye bu fuarı İstanbul'da yapmıyoruz veya neden Riyad'da, Şam'da yapmıyoruz? Bu Gaziantep şehrinin dönüşümüyle, Gaziantep'in sadece Türkiye ekonomisi içindeki yeri ile alakalı değil, Ortadoğu bölgesi ekonomisi içindeki rolüyle alakalı ve bizim Gaziantep şehrine biçtiğimiz roller bunlar. Üç bin Iraklı şirket Gaziantep'te fuara katılacak ve mallarını Antep üzerinden pazarlayacaklar. Bu başka bir şehir de olabilir. Fakat Gaziantep öylesine bir seyir takip etti ki sadece Türkiye içindeki ekonomik aktivite değil, yurt dışına yaptığı ihracat, Suriye ekonomisiyle, Irak ekonomisi ile girdiği etkileşim Gaziantep'i öne çıkardı. Gaziantep'in bu şekilde bir bölge şehri yani Ortadoğu bölgesinin bir ekonomik damarı haline gelmesi, bizim Ortadoğu stratejimizin parçalarından biridir. Bu bir tercihtir. Mesela Mersin'in bir serbest liman olması veya Antalya'nın turizm bölgesi olarak öne çıkması vb. faktörler ülkelerin dışarıyla olan iribatlarında şehirlerin rolünü ortaya koyuyor.

Osmanlı medeniyetinin inkırazı ile küçülen bir coğrafyada yer edinebilen Türkiye, tarihsellik ve toplumsal değerler açısından organik bağlar bulunan ülke halkları ile ilişkiler geliştirme hedefine yönelmiştir. Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Afrika'da, Kafkasya'da sivil toplum hareketleri tarafından açılan Türk okulları ve üniversiteleri ile atılan ilk adımlar ardından özel sektör temsilcileri tarafından aynı bölgelerde gerçekleştirilen yatırımlarla köprüler adeta kurulmuştur. İşte bu güzergâhta yerel yönetimler, bu gelişmenin tamamlayıcı potansiyele sahip üçüncü dalgası olabilirler. Alışılmış belediyeler arası kardeş şehir protokollerinin çok

ötesine gitmesi ümit edilen bu yaklaşım, yerelden yerele kurulan ilişkiler ile hinterlandı etkinliği artırmayı hedeflemelidir. Örneğin, Türkiye'den bir belediyeler birliğinin, merkezi Üsküp'te olan Güney-Doğu Avrupa Yerel Yönetim Birlikleri Ağı NALAS'a aktif üye olması, Balkanlar'da etkin rol oynamasına zemin hazırlayacaktır. Aynı proaktif yaklaşım yine örneğin İslam Başkentleri ve Şehirleri Örgütü'ne yönelik olarak da geliştirilebilir. Bu çerçevede Türkiye'nin bölgesinde etkisinin artmasında yerelin artan öneminden bahsedebilir miyiz?

Bu çok önemli şimdi çok ilginç bir şey yaşıyoruz. Bu şimdi fark edilmiyor zamanla fark edilecek. Dün bir Balkan muhacereti yaşadık ve Balkanlar'dan İstanbul'a, Bursa'ya, Anadolu şehirlerine göçler oldu. Balkanlar'da, Doğu Bloku'nun çökmesinden sonra öylesine geri dönüşler yaşanmaya başladı ki bugün Balkanlarda bütün şehirlerin, eski Osmanlı şehirlerinin hepsinin Türkiye'de kardeş belediyesi var. Biz ne zaman Balkan şehirlerine gitsek, son olarak Başbakanımızla birlikte Kırcaali'ye gitmiştik. Bir talep olduğunda kardeş belediye Bayrampaşa Belediyesi ise veya Bursa Belediyesi ise bir anda onlar arasında zaten şu ana kadar birçok ilişkinin kurulmuş olduğunu, ilişkilerin yaşanmış olduğunu görüyoruz. Mesela Bayrampaşa Belediyesi daha çok göçmen alan bir belediye olduğu için, belediye başkanının kendisi de göçmen olduğu için Balkanlara dönük son derece büyük aktiviteler içerisinde olduğunu görüyoruz. Bunlar o insan dokusunun zamanla tekrar kaynaşmaya başladığının işaretidir.

Ve de Bayrampaşa'nın Kırcaali'de daha etkin olduğunu gösteriyor değil mi ?

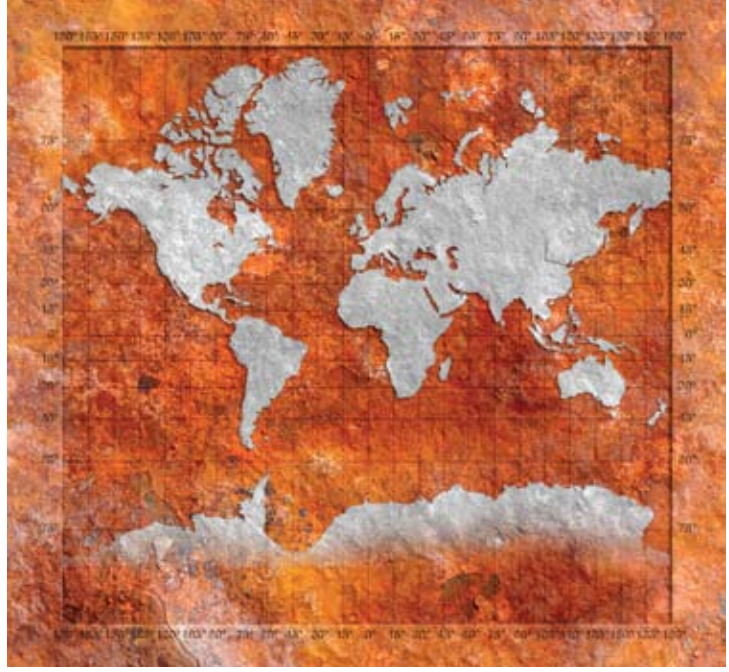
Aynen öyle. Hatta bazen Ankara'da merkezi hükümetten talep edilen bir çok şeyin merkezi hükümet tarafından belediyelere siz yapın diye devredilmesi ya da daha Ankara'da merkezi hükümete intikal etmeden o belediyenin, Balkanlar'daki o şehrin kardeş belediyeden yardım istemesi söz konusu. Çarpıcı bir örneği yine Artvin ile Batum arasında kurulan ilişkidir. Bizim sınırlarımızın bir çoğu esnek, Kafkas sınırlarımız da esnek bir sınırlarıdır. Yani tarihi ve kültürel dokusu olduğu için sürekliliği olan sınırlar bunlar. Sarp köyü Soğuk Savaş döneminde bölünmüş bir köydü. Şimdi ise Artvin şehri doğal olarak Batum'a yakın olduğu için Artvin'deki insanların Trabzon'a gelmesi ve Trabzon'dan uçığa binmeleri doğal değildir, aslında Batum'dan binmeleri doğaldır. Türkiye Gürcistan ilişkileri geliştikçe şu anda THY Batum'a iç sefer yapıyor. Yani Batum'a yapılan seferler dış sefer sayılmıyor, Türkiye içi sefer yapıyor gibi bir Artvinli, bir Hopalı İstanbul'dan binip Batum'a iniyor, pasaport gösterme ihtiyacı olmaksızın sınırdan geçip Hopa'ya geliyor. Çünkü Trabzon'dan daha kolay

bir yol. Şimdi Artvin ile Batum şehirleri arasında kurulan bu ilişkiler bir müddet sonra iki ülkeyi yakınlaştıran ilişkiler haline dönüşüyor.

Türkiye, son yıllarda istikrar içinde büyüyen, AB sürecinde kararlı bir şekilde ilerleyen, siyasi ve ekonomik cazibesi gittikçe artan, dünyada aktör ve bölgesinde lider olmaya aday bir ülke konumundadır. Hükümetin politikalarında ve eylemlerinde belirgin bir dış politika ve AB vurgusu bulunmaktadır. Genel anlamda, ülkenin dış açılmasına açık bir teşvik izlenmektedir. Aynı zamanda Türkiye’de, yerel yönetimlerin gelişmesine yönelik önemli reformlar gerçekleştirilmekte olup, konumları güçlenmektedir. Dolayısıyla yerelin dışa dönük bir açılıma ve proaktif dış siyasetine uygun bir ortam söz konusudur. Ancak bunun yararının ulusal perspektiften anlaşılması gerekmektedir. Dış ilişkiler alanında yerel-ulusal tamamlayıcı ortaklık bilinci gelişmelidir. Örneğin, belediyelerin ve belediye birliklerinin Brüksel’de ve KKTC’de temsilcilik açma girişimleri mevzuata takılıp kalmıştır. Oysa ulusal, yerelin dışa açılmasını (bir tür “ulusal-yerel dış politika sözleşmesi”ne sadık kalmak koşuluyla) desteklemelidir. Bir diğer örnek, AB Bölgeler Komitesi’nin kurulmasını önerdiği ve Türk yerel yönetimlerin içinde tam üye olacakları bir Ortak İstisna Komitesi, Ankara’dan gerekli girişimler yapılmadığı için kurulamamıştır. Yerelin ve ulusalın dünya ile ilişkilerinde ortak vizyon ve strateji geliştirilmeli midir? Ulusal, yerelin dışa açılmasına destek vermeli midir? Nasıl teşvik etmelidir?

Son derece güzel ve cevabı kendi içerisinde olan bir soru. Tabi alışkanlıkları terk etmek zor oluyor. Hele hele Türkiye gibi çok köklü bir bürokratik geleneğe ve bu geleneği tahkim eden formel bir çerçeveye, kamu yönetimine sahip olan bu ülkede bazı değişimlere intibak etmek zaman alıyor. Ama bir

şey tarihi olarak geçmişte vardı ise ve bugünkü konjonktür o tarihi zorunlulukları ortaya çıkarmaya müsait bir konjonktür ise, bunun önünde her hangi bir formel yapılanmanın durması kolay değil.

Türkiye’nin bir çok yerel yönetim yapıları ve bunların kurduğu “dış bölge” olgusu için içinde kendi doğal seviyelerinde işleyecek. Bunu engellemek, bundan korkup bunun getireceği riskleri düşünüp içe kapanmaktansa bu dinamizmi yönetmek ve bu dinamizmi avantaja dönüştürmeye ihtiyacımız var. Bürokrasinin bu konuda kendini yenilemesi gerekir.

Marmara Bölgesi’ni üye belediyeler ölçeğinde temsil eden Marmara Boğazları ve Belediyeler Birliği, zengin bir medeniyet birikimine sahip özellikle Bursa, Edirne ve İstanbul olmak üzere Osmanlı medeniyetinin üç önemli merkezine ev sahipliği yapan ve günümüze ulaşan çizgide kültürel bir derinlik kadar kültürel sürekliliğin izlerini taşıyan bölgeyi kapsamaktadır. İstanbul’da ve Çanakkale’de iki kıtayı iki ayrı şehirle buluşturan bu özel bölge, doğal bir köprü ve geçiş alanı olduğu kadar aynı zamanda kültürlerin geçiş alanıdır. İstanbul’un Avrupa 2010 Kültür Başkenti olarak belirlenmesiyle bu şehrin güncel tarihi geçmiş kadar önem kazanmış bulunmaktadır. Bu çerçevede MBB’ne yönelik değerlendirme, öneri ve tavsiyelerinizi edinebilir miyiz?

Bir özelliği de şudur Marmara Boğazları Belediyeler Birliği’nin, bütün bu saydığımız şeyler dışında. Türklerin Anadolu’da kurduğu dördüncü baş şehir olan Konya’yı dışarıda bırakırsak, Ankara’yı da Cumhuriyet dönemi başşehri olarak dışarıda bırakırsak (eskiden İznik de sayılabilir) bizim Malazgirt’ten sonraya uzanan tarih serüvenimizin üç önemli şehri barındırıyor. Onun dışında önemli bir başka özelliği de MBB’ye mensup olan belediyelerin,

belediye meclislerinin bir çetlesini ortaya çıkarmak mümkün olsa bütün Türkiye'yi yansıttığını görürüz. Mesela Karadeniz Belediyeler Birliği'ni kursanız bunların içinde bir Siirtli bulmak, bir Konyalı bulmak, bir Muğlalı bulmak mümkün olmayabilir. Ege Belediyeler Birliği içinde bir Erzurumlu nadiren çıkabilir. Ama Marmara Belediyeler Birliği'nin belediye meclisini bir çıkarırsanız muhtemelen Türkiye'nin nüfus dağılımı, mezhebi dağılımı neyse bütün özelliklerini yansıtan bir tablo ortaya çıkar, temsil ortaya çıkar. Sivahlısı vardır, Erzurumlusu vardır, Karadenizlisi vardır, mutlaka bunların hepsi vardır. Bu da şunu gösterir, MBB doğru bir zeminde yerel yönetimleri gündeme getirdiğinde sadece Marmara'da bir siyasal kültürü oluşturma

değil, aynı zamanda Türkiye'de siyasal kültür oluşumunu ve yerel yönetim ahlakını ortaya çıkarabilir. O bakımdan MBB'nin yapacağı faaliyetler çok önemlidir. Yani bir taraftan yereli temsil ediyor, bir taraftan da Türkiye'nin en gelişmiş bölgesi olarak Avrupa'da mütakabiliyeti en fazla olan, küresel anlamda temsil kabiliyeti en yüksek olan belediyeler birliğidir. Bursa aynı zamanda bir Avrupa şehridir ve uzun yıllardır kendi bir Avrupa şehri olarak tanıtımlarda takdim etmiştir. Dolayısıyla MBB bu yerel kültür yönetimini hem küresel alana Türkiye'den yansıtmasını, küresel etkilerinin Türkiye'ye pozitif yönlerle taşınmasını, hem de Marmara'dan Türkiye'nin değişik yerlerine aktarılmasını sağlayacak önemli bir işlev üstlenebilir.